

ONA TILINI O'QITISH METODLARINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Oqmonova Sevinchoy Olloyor qizi

Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti Turkiy tillar fakulteti O'zga
tilli guruhlarda o'zbek tili ta'lim yo'nalishi 2-bosqich talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7976486>

ANNOTATSIYA: Ushbu maqolada ona tili o'qitish metodlarining o'ziga xos xususiyatlarining ochib berilishi barobarida dars sifatini oshirish mumkin ekanligi bilan ham ajralib turadi. Shuningdek, maqolada tushuntirish, qayta xotirlash prinsplarridan foydalanilgan holatda o'quvchilarning o'quv protsesiga mos tarzda o'zlashtirish darajasini oshirish mumkin ekanligi bilan xarakterlanadi. Muammoli bayon etish metodi, izlanuvchanlik, ijodiylik kabi metodlar barobarida o'quvchilarning individual tarzda rivojlanishi ham inobatga olinganligi yuzasidan qarashlar mavjud. Maqolada ketirilgan metodlarning til bo'limlari, til sathlari bilan ham aloqadorligi yuzasidan xulosaviy fikrlar mavjud.

KALIT SO'ZLAR: Qayta xotirlash, izlanuvchanlik, muammoli bayon qilish, tarqatma material, ko'rgazmalilik, uslub.

Metod so'zining ma'nosi tushuntirishda qo'l keluvchi manbalar bilan izohlanib, dars faolligini oshirish va ta'minlashga katta yordam berishi bilan ahamiyatlidir. Ona tili o'qituvchilaridan o'ziga xos ta'lim yo'nalishiga monand keluvchi uslub va vositlarning birlashmasi hisoblanadigan metodlardan foydalanish katta yordam berishi bilan ahamiyatlidir. Shuningdek, darsda mavzuga monand metodlarning maxsus tarzda moslashtirilishi novatsion birliklar asosida amalga oshirilib, o'qituvchidan o'quvchilarni qiziqtirish uchun inlmiy izlanuvchanlik bilan yondashishi talab etiladi. Metod so'zining falsafiy jihatdan birlashuvi tabiat va olamdagi hayot qonuniyati, voqea va hodisalarning kuzatilib turgan voqelikka nisbatan yondashuvidan dalolatdir deyish mumkin. "Olimlar M.N. Skatkin, I.Y. Lerner bilan faoliyatning o'ziga xos xususiyatlaridan kelib chiqib, ta'lim merodlarini:

1. Tushuntirish - nomoyish etish metodi;
2. qayta xotirlash metodi;
3. Muammoli bayon etish metodi;
4. Qisman izlanuvchanlik metodi;
5. Tadqiqot(izlanuvchanlik, ijodiylik) metodi kabilarga ajratiladi. Ta'lim metodlarining I.Ya. Lerner va M.N.Skatkin tomonidan taklif etilgan ushbu tasnifi o'quvchilarning fikrlash faoliyatida tadqiqotchilik va muammoli vaziyat borligi bilan ajralib turadi. Mazkur tasnif til o'qitishning tabiatiga ham ancha mos

tushadi”. [1] Haqiqatdan ham o’quvchilarning bilish salohiyatini oshirish yuzasidan turli xil metod va usullar, nazariyalar mavjud ekanligi bilan ajralib turadi. Olim Kubanskyning ona tili o’qitish metodikasida o’quvchilarning qobiliyatlariga tayanib ularning bilish faoliyatini tashkil etish, shuningdek, amaliy jihatdan faol o’quvchilarning biluv faoliyatiga ko’ra rag’batlantirish ham ahamiyatli ekanligi bilan ajralib turadi. Bunda, asosan, o’quvchilarning boshlang’ich fundamental bilimlarining tarkibiy jihatdan izlanuvchanlik qobiliyati metodlarga ham tayanadi. “Ilmiylik prinsipi o’quv predmetlarini hozirgi fan yutuqlari zaminida bayon qilishni talab etadi. Tushunarlik prinsipi esa o’quv predmetini bolalarning yoshi, shaxsiy xususiyatlari, hayotiy tajribalari, tayyorgarlik darajasiga moslashtirishni taqozo etadi. Bu ikki prinsip bir-birini to’ldiradi. Bu prinsiplarni amalga oshirishda quyidagilarga etibor berish talab etiladi:

- til sathlarini o’zaro bog’liqlikda o’rgatish;
- o’qituvchining fan yangiliklaridan xabardor bo’lib turishi kerak;
- o’qituvchi butun fikrini ilmga asoslanib bayon etishi lozim;
- til va nutqni farqlab o’qitishning, ixcham va talaffuz me’yorlariga mos bo’lishi;
- ayrim o’quvchilarga individual munosabatda bo’lish”.[2] Ona tili o’qitish metodikasida o’quvchilarning bilim salohiyatini oshirishga qaratilgan prinsiplarga qat’iy amal qilish ham muhim ekanligi bilan ham xarakterlanadi. Kuzatuvchanlik prinsipining ham ona tili o’qituvchilariga qo’l kelishi, dars sifatiga ta’sir qiluvchi tarqatma materiallar, oredmetlarning to’g’ri tanlanishi ham muhimdir. Ko’rgazmalilik o’quvchilarning fanga qiziqishini oshirivchi bosh dasturiy manbalardan biri bo’lib xizmat qiladi, qolaversa, darsda qo’llanilayotgan metodlar ana shu ko’rgazmali qurollar bilan aloqadorlikda tashkil etilishi ham o’quvchilarning individual tarzda rivojlanishiga sabab bo’ladi. “Nutqning ifodaliligiga baho berish tamoyili. Bu tamoyil til hodisalarini tushunmay turib savodli yozish, nutq madannyati vositalarining xabar berish funksiyasini tushunish bilan bir qatorda, uning ifodalilik (uslubga oid) funksiyasini tushunishni, mazmuninigina emas, balki, so’z va nutq oborotlarining, tilning boshqa badiiy-tasviriy vositalarining hissiy ottenkalarini ham tushunishni ko’zda tutadi. Bu tamoyilga amal qilish uchun, birinchi navbatda, badiiy adabiyotlardan, shuningdek, tilning funktsional-stilistik xususiyatlari aniq ifodalangan boshqa matnlardan foydalanish talab etilad”.[3] Ona tili o’qitish metodikasining bosh g’oyasi ham o’quvchi yoshlarga samarali bilim va tushunchalarning har qanday muammo va vaziyatlarga xos tarzda izohlanishi bilan ham xarakterlanishini kuzatish mumkin. Bu ham ona tilining

o'qitilishi jihatdan boshqa fanlarga aloqador bo'lishi ham kuzatiladi. Bunda, o'zaro fanlararo integratsiyaning ahamiyati katta ekanligi ushbu mavzuning boshqa sohalar bilan aloqador ekanligi bn belgilaniladi. Shuning uchun ham dars tizimida qo'llaniluvchi metodlarning novatsiya tarzda qo'llanilishini belgilash, ularning mavzu bilan uyg'un ekanligini ham baholash muhimdir. Ona tili darslarida turli innovatsion texnologiyalardan ham foydalanish muhim va dolzarb ekanligi bilan xarakterlidir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

- 1.G'ulomov.A, Qodirov.M, Ernazarova.M, Bobomurodova.M, Alavitdinova.N, Karimjonova.V. Ona tili o'qitish metodikasi. Toshkent - 2012
2. Matkarimova Zaynab Olloyorovna. "Boshlang'ich sinflarda ona tili o'qitish metodikasi" maqola. "Science abd Education" Scientific journal - 2020
- 3.Yusubova Zulxur Karimovna. "Ona tili o'qitish metodikasining ilmiy asoslari va tamoyillari" maqola. 2020

